

Nieuwe speelfilm resultaat van
Nederlands-Belgische samenwerking

Hugo Claus regisseerde 'De vijanden'

(Van een medewerkster)

Amsterdam — Nederland krijgt weer een nieuwe bijna anderhalf uur durende speelfilm: „De vijanden” — de eerste Nederlands-Belgische co-productie op dit terrein die ooit gemaakt is. Scenario-schrijver en regisseur is de Belg Hugo Claus, producenten zijn Jan Vrijman Cine-Producties uit Amsterdam en Visie uit Antwerpen. De film gaat op 27 september in Eindhoven in première.

Voor Hugo Claus betekent deze film in zekere zin een debuut. Wel heeft hij naast zijn literaire werk verschillende scenario's voor andere films geschreven, onder andere „Het mes” en „De dans van de reiger”, beide geregisseerd door Fons Rademakers, maar zelfstandige regie heeft hij op dit terrein nog nooit gevoerd. Voor Fons Rademakers is deze film ook iets bijzonders: hij viert hiermee zijn come-back als acteur: Rademakers vertolkt namelijk een van de hoofdrollen.

Het verhaal speelt zich af in de Ardennen in november 1944. Het is de tijd van het beruchte Duitse Ardennen-offensief, de laatste poging van de Duitsers om de oorlog toch nog te winnen. Een poging die leidde tot tijdelijke, maar algehele ontredding van de geallieerde soldaten. Afgeschilderd tegen deze achtergrond maken wij kennis met drie mensen: de Amerikaanse soldaat Milke, gespeeld door de Amerikaanse acteur Delnegro, de Duitse soldaat Willy, gespeeld door Fons Rademakers en de Belgische jongen Richard (Robbe d'Hert).

De Amerikaan heeft het overijld terugtrekken van zijn compagnie gemist omdat hij rustig zijn dronkemansroes lag uit te slapen onder de stellingen. De Belgische jongen wil zo graag meedoen met de andere Belgen, dat wordt wel geaccepteerd als er geen direct gevaar is, maar nu wordt hij weggejaagd. Voor niet deskundige meelopers is geen tijd. De Duitser maakt op een gegeven moment het spoor bijster en wordt ook geïsoleerd van zijn onderdeel. Op een gegeven moment treffen deze drie mensen elkaar. Aanvankelijk is dit een situatie van vijandschap, maar hieruit groeit een merkwaardige lotsverbondenheid, een mengeling van haat en liefde en toch niet buiten elkaar kunnen. Samen beleeft dit drietal een reeks vreemde avonturen.

Hugo Claus, even over in Amsterdam zegt van zijn scenario: „Ik heb beslist niet gepoogd een historische reconstructie van het Ardennenoffensief te geven. De oorlog dient slechts als achtergrond voor de incidenten die deze drie mannen beleven. Die zijn nogal gevarieerd: dramatisch, komisch en grotesk soms. Ik denk dat de tocht van dit drietal de kijkers blijft boeien. Je weet namelijk nooit wat er gebeuren zal. Het is als het leven zelf: vol verrassingen. „De vijanden” is overigens een film zonder wenkbrauwenfronsende pretenties”.

Jan Vrijman: „Deze laatste zin wil ik nadrukkelijk onderstrepen. Wellicht denken de mensen bij het horen van de naam Hugo Claus, dat het van hem een privé-avontuur vol exclusieve romantiek is, maar dat is beslist niet waar. Ik vind de film oprecht pretentieloos, zonder artistieke flauweten. Het is een film voor het grote publiek. Film is iets anders dan literatuur, je moet er een grote massa mensen mee entertainen, vermaken”.

Hugo Claus: „Wacht even, dat mensen willen entertainen is eigenlijk de grootste pretentie die je als filmmaker kunt hebben, maar goed, je kunt natuurlijk wel een hele complexe en geraffineerde film maken, dan moet echter het geheel fabelachtig van continuïteit zijn”.

Jan Vrijman: „Een groot aantal dingen in „De vijanden” kun je interpreteren. Door de structuur van de maker kun je denken dat er hier en daar meer achter zit”.

Hugo Claus: „Die interpretaties heb ik er listig in verstoppt. Een aardig kluijfe voor de filmrecensenten”.

Er spelen overigens nog meer bekende gezichten mee in deze film: Ida Bons en Raymonde Serverius, Ton Lutz als Rode Kruis soldaat en de vrouw van Hugo Claus, Elly. Zij heeft onder andere een grote rol naast Anna Magnani gespeeld in de Italiaanse film „Olivia”. De film „De vijanden” heeft als voornaamste voertaal Engels, verder wordt er Duits, Frans en Vlaams in gesproken.

In zeer korte tijd is „De vijanden” eigenlijk gereed gekomen: de eerste draaidag was op 24 februari, 5 weken later stond alles erom. De montage heeft zes dagen geduurd.

Wat zijn de plannen van Hugo Claus voor de nabije toekomst? „Doorgaan met filmen — in vijf jaren tijd zeven films maken, en doorgaan met schrijven: ieder jaar een boek”.

Jan Vrijman ten slotte: „Ik hoop dat er nu er eindelijk pens en co-productie tussen Nederland en een ander land tot stand is gekomen. Meer co-producties zullen volgen. Een ruimere financiële slag zal de Nederlandse filmindustrie bepaald ten goede komen”.